

Informasjon om det økonomiske oppgjøret mellom ektefeller ved separasjon og skilsmisse.

I dette skrivet finner du informasjon angående rettsregler som regulerer deling av formuen etter separasjon og skilsmisse.

Formuesdelingen mellom ektefeller ved skilsmisse blir regulert av Lov om Ekteskap av 4. juli 1991 nr 47 (forkortet el.). Dersom du ikke har en lovsamling, kan du gå inn på nettsiden www.lovdata.no, der du kan finne frem til loven.

For mer informasjon om dette emnet, kan du gå inn på nettsiden www.regjeringen.no/bld, der brosjyren "Det økonomiske tilhøvet mellom ektefellar" er å finne på menyen til venstre under linken "Veiledninger og brosjyrer".

Skifteoppgjør

Etter at ektefeller har bestemt seg for å gå fra hverandre, vil det ofte være naturlig å bli enige hvem som får hva av verdier og eiendeler. Denne fordelingen er det som kalles et *skifte* i lovens forstand. Skifte er egentlig bare et annet ord for deling eller å fordele.

De fleste ektefeller som går fra hverandre, velger et *privat* skifte. Det vil si at ektefellene selv avtaler hvordan de skal dele verdiene og formuesgjenstandene mellom seg, og ordner med gjennomføringen av skiftet. Ved delingen kan ektefellene velge hvordan de ønsker å fordele sine verdier, eller de kan følge lovens ordning. Det er ikke nødvendig å bruke advokater i denne prosessen, men mange engasjerer likevel advokat av ulike grunner. I noen tilfeller klarer ikke ektefellene bli enige. Dette kan skyldes at ektefellene etter et vanskelig brudd har problemer med å samarbeide om delingen, eller at den ene ektefellen motsetter seg forslagene fra den andre. Da vil et *offentlig skifte* være en mulighet. Den største forskjellen mellom offentlig skifte og et eventuelt privat skifte, er at det ikke foreligger en forhandlingssituasjon ved et offentlig skifte.

En begjæring om offentlig skifte fremsettes overfor den lokale tingretten, jf skifteloven § 1. Tingrettens oppgave ved et offentlig skifte er å avklare uløste spørsmål mellom ektefellene og deretter avslutte delingen ved en såkalt utlodning, jf skifteloven § 35. Utlodning er en fordeling av ektefellenes midler etter ekteskapslovens regler. Dette vil si at retten, som oftest ved hjelp av en bobestyrer, setter opp en regnskapsmessig oppstilling av formuen og gjelden til den enkelte, og hvordan delingen skal gjennomføres. Tingrettens behandling omfatter kun eiendeler som er felleseie.

Ektefellene kan selv bestemme hvordan en vil skifte. Det er likevel nok at én av ektefellene vil skifte offentlig for at saken blir tatt opp i tingretten. Dette følger av skifteloven § 53 første ledd nr 1.

En ektefelle kan kreve deling når det er gitt bevilling for separasjon eller ved skilsmisse, se el. § 57.

Avtalefrihet

Ved gjennomføringen av et privat skifte har ektefellene full avtalefrihet. Dette vil si at en kan avtale en annen deling ved separasjon eller skilsmisse enn det som ville fulgt av reglene i ekteskapsloven. Denne avtalefriheten følger av el. § 65. Denne avtalefriheten gjelder i forbindelse med skifteoppgjøret.

Dersom ektefellene ønsker å avtale hvordan delingen skal skje mens de fremdeles er gift, må dette gjøres ved ektepakt. En ektepakt kan bare inneholde det loven tillater ektefellene å avtale i ektepakts form. Det er altså ikke alt som kan avtales om delingen mens ektefellene er gift.

Ved opprettelse av en ektepakt er det visse formkrav som må være oppfylt for at den skal anses gyldig, jf el. §§ 54 og 55. En ektepakt må være skriftlig og underskrevet av to vitner som er til stede samtidig med ektefellene. For at innholdet i ektepakten skal være beskyttet mot ektefellenes kreditorer, må den tinglyses i Ektepaktregisteret. Det er ikke nødvendig å ta kontakt med en advokat for å skrive ektepakt. Du kan finne veiledning og en mal på ektepakt på www.brreg.no, som gir alle alternativer loven oppstiller som lovlige.

Hovedregelen om likedeling

Så lenge ektefellene skifter privat, kan de velge om de ønsker å anvende lovens regler eller ikke. Dersom man ikke blir enige om en deling, er det vanlig å gå til lovens ordning. Det er reglene i ekteskapslovens kapittel 12 som regulerer delingen av ektefellenes formuer. Hovedregelen finner vi i el. § 58 første ledd. Som utgangspunkt skal ektefellenes samlede formue deles likt. Tanken bak regelen, er at formuesgoder ektefellene har ervervet under ekteskapet er verdier som antas skapt ved felles innsats, enten innsatsen er arbeid med barn og hjem, eller inntektsgivende arbeid.

Denne likedelingsregelen innebærer at verdien av det hver av ektefellene eier, skal deles likt med den andre ektefellen. Rent praktisk gjøres dette ved at hver ektefelle stiller opp sine verdier (med unntak for skjevdelingsverdiene), trekker fra gjeld og deler det resterende med den andre ektefellen. I noen tilfeller vil den ene ektefellen ikke ha noe igjen til likedeling, men han/hun har like fullt krav på halvparten av den andre ektefellenes overskudd. Mer om utregningen under avsnittet *Hvordan en foretar skiftet rent praktisk*.

Forskjellen - felleseie og særeie

Begrepene felleseie og særeie kan være forvirrende, og mange blander disse med sameie og eneeie. Kort fortalt beskriver begrepene sameie og eneeie hvem som er eier av et formuesgode, uavhengig av om en er gift eller ikke. Sameie er når to eller flere eier noe sammen, hovedsaklig etter brøk- eller forholdstall. Der bare én er eier, kalles dette eneeie. Disse to begrepene beskriver altså eierforholdet.

Felleseie og særeie handler om hvordan delingen av ektefellenes verdier skal skje ved opphør av et ekteskap. Forskjellen mellom felleseie og særeie får kun betydning når ekteskapet opphører ved separasjon og skilsmisse. Felleseie er ekteskapslovens utgangspunkt, som angir likedeling av ektefellenes formue som hovedregel. Særeie er et unntak fra denne hovedregelen, og må avtales i ektepaktsform. Man kan enten avtale fullstendig eller delvis særeie. Hvor fullstendig særeie er avtalt, skjer det ingen deling, men hver av ektefellene tar med seg det de eier ut av ekteskapet. Her blir det altså avgjørende hvorvidt et formuesgode er i sameie eller den ene ektefelles eneeie. Ved delvis særeie, vil avtalte formuesgjenstander være unntatt fra deling. Disse gjenstandene tas ut av oppgjøret, mens resten av oppgjøret mellom ektefellene vil gjøres etter vanlige regler. Den største forskjellen mellom særeie og felleseie er at ved felleseie skal verdien av formuesgodet deles med den andre ektefellen, uansett eierforhold.

Skjæringstidspunktet

For å foreta et skifte og dele formuen, må en foreta en verdsettelse av verdiene som skal deles. Skjæringstidspunktet er det tidspunktet da en fastsetter verdien på ektefellenes eiendeler og gjeldsposter.

Reglene om skjæringstidspunktet finner man i el. § 60. Det er flere alternativer, men det vanlige utgangspunkt er at formuesgodene skal verdsettes på den dagen begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til fylkesmannen, eller tidspunktet for samlivsbruddet der dette skjer først, jf første ledd bokstav a.

Hva skal med i delingen?

Delingen omfatter i utgangspunktet alt det ektefellene eier. Alt som ektefellene eide på skjæringstidspunktet, med unntak av eventuelt særøye- og skjevdelingsmidler, skal med i skifteoppgjøret. Dette følger også av el. § 60 første ledd. En ektefelles formue innebærer alle gjenstander og rettigheter av økonomisk verdi. Dette inkluderer saldo på bankkonti på skjæringstidspunktet, utestående fordringer (krav ektefellen har mot en som skylder han penger) som er forfalt før skjæringstidspunktet, og tilgodebeløp på skatten for det foregående år.

All gjeld som er stiftet før skjæringstidspunktet, skal med i oppgjøret, se el. § 60 tredje ledd. Dette innebærer at gjeld som er tatt opp før skjæringstidspunktet, kan trekkes fra i oppgjøret, selv om ikke alle avdrag eller hele gjelden er forfalt.

Enkelte personlige eiendeler er unntatt delingen på grunn av sin karakter, og det ville vært urimelig å ikke få beholde disse. I el. § 61 er ektefellen gitt rett til å holde utenfor en del krav, rettigheter og gjenstander. De er med andre ord unntatt fra deling, selv om de er felleseie. Disse kalles gjerne forloddskrav fordi de blir uttatt før ektefellenes lodd (del) beregnes. Det vil si at man kan holde utenfor både verdien og gjenstanden fra likedelingen. Eksempler på forloddskrav er klær, smykker, familiealbum, trygdeordninger eller livsforsikringer, som altså kan holdes utenfor delingen.

Skjevdeling – unntak fra hovedregelen om likedeling

Skjevdeling vil si å holde verdien av et formuesgode som i utgangspunktet er felleseie, utenfor likedelingen. Det er altså et unntak fra hovedregelen om at alt skal deles likt. I praksis betyr dette at når man setter opp oversikten over hvilke verdier den enkelte ektefelle har, kan skjevdelingsverdien holdes utenfor. Det er viktig å huske på at et skjevdelingskrav kun er en verdiregel, og må kreves av den ektefellen det gjelder. Kravet gir altså rett til å holde utenfor verdien, men ikke selve formuesgodet. Se mer om hvem som får beholde formuesgodet under avsnittet *Den gjenstandsmessige delingen*.

Reglene om skjevdeling finner man i el. § 59. Etter første ledd kan en ektefelle kreve å holde utenfor delingen ”*verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen*”. Det er altså i tre tilfeller en kan kreve skjevdeling. For det første dersom en hadde formue eller eiendeler før en giftet seg, som for eksempel penger på en sparekonto eller at en eide en bolig. For det andre dersom en mottar arv i løpet av ekteskapet. Det tredje tilfellet gjelder gaver en har mottatt av andre enn ektefellen, så lenge gaven ikke er gitt til begge.

Utregningen av skjevdelingskravet

Størrelsen på skjevdelingskravet beregnes til den verdi ektefellen faktisk har brakt inn i ekteskapet. Det vil si at et skjevdelingskrav er et nettokrav. Dette innebærer at gjeld som

ektefellen hadde på tidspunktet for ekteskapsinngåelsen, skal trekkes fra. Dersom eiendelen har hatt en verdistigning, er det viktig å finne det opprinnelige skjevdelingskravet. Dette finner en ved å finne verdien av eiendelen på tidspunktet for ekteskapsinngåelsen og trekke fra gjelden til ektefellen. Dette tallet danner grunnlaget for skjevdelingskravet.

Har en eiendel, der noe av verdien kan skjevdeles, hatt en verdistigning, vil også verdien på skjevdelingsandelen i eiendelen bli forholdsmessig større. Der verdistigningen på eiendelen skyldes markedet generelt, kan ektefellen holde den forholdsmessige delen utenfor deling. Dersom verdistigningen derimot skyldes bruk av fellesmidler under ekteskapet eller ektefellenes felles innsats, som for eksempel oppussing, kan denne normalt ikke skjevdeles. Grunnen til dette er at denne verdistigningen ikke kan føres tilbake til de opprinnelige midlene. Den praktiske utregningen i tilfeller der det har vært verdistigning, gjøres ved at en finner det opprinnelige skjevdelingskravet, som forklart i forrige avsnitt, i brøktall. Videre tar en det eiendelen er verdt på skjæringstidspunktet, minus den verdistigning som skyldes oppussing. Av dette tallet regner en ut skjevdelingskravet i dag ved å bruke prosentene en fant i første utregning.

”Klart kan føres tilbake”

Et vilkår for å kunne skjevdele er at de opprinnelige midlene er i behold. Loven oppstiller som vilkår at verdien *”klart kan føres tilbake”* til midler fra før ekteskapsinngåelsen. Det stilles altså krav til en forbindelse mellom verdier på skiftetidspunktet og den opprinnelige skjevdelingsposten. Der midlene er i behold, vil det være et klart skjevdelingskrav. Der midlene er ombyttet, det vil si at midlene er byttet i et nytt formuesgode og en klart kan se overføringen, vil skjevdelingskravet være i behold uavhengig av antall ombytninger. Et eksempel på dette vil være der pengene er overført fra en konto til en annen, eller leiligheten fra før ekteskapet er solgt, men pengene brukt til å kjøpe ny leilighet. Er midlene derimot forbrukt, vil et skjevdelingskrav være tapt. Det vil si at dersom pengene er brukt til forbruk eller gjenstanden gitt bort eller kastet, er skjevdelingskravet borte. Det er den som krever skjevdeling som har bevisbyrden for at midlene fortsatt er i behold.

Unntak

Retten til å ta ut midler etter første ledd kan helt eller delvis kan falle bort dersom dette vil lede til *”et åpenbart urimelig resultat”*, se el. § 59 annet ledd. I denne vurderingen skal det legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien. Dette er imidlertid en snever unntaksregel.

Skjevdeling kan illustreres med følgende eksempel

Et ektepar skal gjennomføre et skifteoppgjør. De hadde kjøpt et hus til kr 1 000 000 rett etter at de giftet seg. Huset ble finansiert med kr 300 000 i innskudd fra ektemannens midler fra før ekteskapet og kr 700 000 i lån som ektefellene tok opp sammen. Husets verdi på skjæringstidspunktet var kr 2 000 000.

Ettersom de kr 300 000 *”klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått”*, jf el. § 59, kan ektemannen holde disse midlene utenfor delingen. Ektemannen kan også holde utenfor den verdistigning dette skjevdelingskravet representerer. Dette finner man ved å regne ut prosentvis hvor mye hans innskudd utgjorde av husets verdi på kjøpetidspunktet. Anvendt på vårt eksempel utgjør kr 300 000 av kr 1 000 000 30 prosent av husets verdi på tiden for ekteskapsinngåelsen. Skjevdelingskravet finner man ved å finne 30 prosent av husets verdi på skjæringstidspunktet. 30 prosent av kr 2 000 000 utgjør kr 600 000. Ektemannen kan altså holde utenfor kr 600 000 utenfor likedelingen.

Skjevdelingskravet blir annerledes dersom huset har steget i verdi på grunn av partenes felles innsats, typisk oppussing. Nå sier vi at den samme ektefellene har pusset opp dette huset, og oppussingen har ført til en verdistigning på kr 200 000. Verdistigning som skyldes oppussing,

kan som nevnt ikke skjevdeles. Ektemannens skjevdelingskrav må da regnes med fratrekk for verdistigningen som skyldes oppussingen. Vi tar da husets verdi på skjæringstidspunktet, kr 2 000 000 og trekker fra verdistigningen på kr 200 000. 30 prosent av denne summen på kr 1 800 000 utgjør kr 540 000. Der huset har hatt verdistigning også på grunn av oppussing, kan ektemannen holde kr 540 000 utenfor likedelingen.

Den gjenstandsmessige delingen

Likedelingsregelen i el. § 58 gjelder kun verdien av ektefellenes eiendeler. Den som ”fullt ut eller for det vesentlige eier” en gjenstand, har rett til å overta den, jf el. § 66 første ledd. En eierandel på 75-80 prosent vil gi rett til å overta eiendelen. Er eiendelen i sameie, har i utgangspunktet begge ektefellene like stor rett til å overta. Det finnes unntak for dette kravet til eierandel i el. § 67. Denne regelen gir rett til å overta felles bolig og innbo uten hensyn til eierforholdene, der ”særlige grunner taler for det”.

Dersom ektefellene ikke blir enige om hvem som skal overta eiendelen, og ingen har rett til å overta den etter reglene i loven, kan hver av dem kreve eiendelen solgt, jf el. § 71.

Hvis en ektefelle overtar en gjenstand som er mer verdt enn det han eller hun skulle hatt etter det verdimessige skifteoppgjøret, må denne ektefellen betale den andre ektefellen mellomlegget, jf el. § 70.

Ektefellene kan selv bestemme hvem som skal overta hva, og avtale en annerledes løsning enn det lovens regler legger opp til. Det er, som nevnt tidligere, full avtalefrihet i et skifteoppgjør, jf el. § 65. Dette gjelder også i den gjenstandsmessige fordelingen.

Hvordan en foretar skiftet rent praktisk

For å vise hvordan en setter opp et skifteoppgjør på en oversiktlig måte, tar vi utgangspunkt i følgende verdier: en bil verdt kr 100 000 som ekteparet eier sammen, en bolig på kr 1 500 000 som hustruen eier, og en hytte verdt kr 500 000 som ektemannen eier. Ekteparet har følgende gjeldsposter: Hustruen har et huslån på kr 750 000 tilknyttet hennes hus, videre har hun et studielån på kr 175 000. Ektemannen har et studielån på kr 100 000. For å gjøre fremstillingen litt enklere å forstå, er det ingen av ektefellene i eksempelet som har skjevdelingskrav. For selve utregningen av skjevdelingskravet, se avsnittet om *Skjevdeling*.

1. *Verdimessig fordeling.* På dette stadiet setter man opp hver ektefelles eiendeler og finner ut hvor mye den enkelte eier. En setter også opp de ulike gjeldspostene hver ektefelle har og finner samlet gjeldsbyrde.

Formuesgjenstander	Hustru	Ektemann
Bil	50 000	50 000
Bolig	1 500 000	
Hytte		500 000
Samlet verdi:	1 550 000	550 000

Gjeld	Hustru	Ektemann
Huslån	750 000	
Studielån	175 000	100 000
Samlet gjeld:	925 000	100 000

Gjeldsavleggelse: Her trekker man fra ektefellenes gjeld på det ektefellene har av verdier, og finner altså hvor mye som skal gå til likedeling fra hver av ektefellene.

	Hustru	Ektemann
Verdier	1 550 000	550 000
Gjeld	- 925 000	- 100 000
Til deling	625 000	450 000

Til likedeling: Videre legger man sammen de verdiene hver av ektefellene har til deling og får den totale summen som skal deles mellom ektefellene.

Hustru	625 000
Ektemann	+ 450 000
Til likedeling	1 075 000

I dette tilfellet går kr 1 075 000 til likedeling. Det vil si at denne summen skal deles likt mellom ektefellene, jf el. § 58.

Til likedeling	1 075 000 deles på to
Til hustru	= 537 500
Til ektemann	= 537 500

Hver av ektefellene skal altså ha kr 537 500 i skifteoppgjøret.

2. *Den gjenstandsmessige delingen:* Hver av ektefellene har rett til å beholde det de er eier av, jf el. § 66. Dersom en gjenstand er i sameie, og ektefellene ikke har intensjon om å fortsette dette sameiet, må en av dem bli kjøpt ut. En må se på hvor mye ektefellen samlet skal overta av gjenstandene, for å se om disse overstiger det ektefellen etter det verdimessige oppgjøret skal ha. Dersom dette er tilfellet, må denne ektefellen betale den andre det overskytende.